

gemeente
putten

Projectplan Operatie Steenbreek Gemeente Putten 2021-2022

Vastgesteld - raadsbesluit d.d. 4 februari 2021

Inhoudsopgave

1. Inleiding	3
2. Context	3
3. Doelstellingen	4
4. Scope / randvoorwaarden / beleidsvelden	4
5. Projectorganisatie.....	5
6. Aanpak / fasering / planning.....	6
7. Raming kosten / baten / capaciteit	7
8. Communicatie / participatie	8
9. Risico's en beheersmaatregelen	9
10. Projectmanagement en -evaluatie	10
Bijlage 1 – Aanpak en resultaten SPOOR 1	11
Bijlage 2 – Aanpak en resultaten SPOOR 2	13
Bijlage 3 – Aanpak en resultaten SPOOR 3	15
Bijlage 4 – Ideeën t.b.v. Operatie Steenbreek	16
Bijlage 5 – Samenwerkingspartners.....	18

1. Inleiding

Ons klimaat verandert en dat is steeds vaker goed te merken. Het wordt warmer, natter maar tegelijkertijd ook droger. Het klimaatbeleid is er enerzijds op gericht om de klimaatverandering te verminderen of zelfs om te keren (o.a. door vermindering van de CO₂-uitstoot), anderzijds wordt ingezet op klimaatadaptatie waarmee we ons aanpassen aan de gevolgen van klimaatverandering. Het vervangen van stenen verharding door groen draagt hier in hoge mate aan bij: het zorgt voor een koelere leefomgeving en hemelwater kan weer in de bodem zakken. Wateroverlast (bij hevige buien) wordt verminderd en droogte wordt voorkomen door water vast te houden.

Tegelijkertijd bewijzen diverse onderzoeken dat meer groen ook positieve effecten heeft op het leven van mens en dier. Een groene leefomgeving biedt een leefgebied voor insecten, vogels, amfibieën en andere kleine dieren. Maar ook de mens voelt zich beter in een groene omgeving: fijnstof wordt afgevangen, lucht wordt gezuiverd, het draagt bij aan een betere stemming en zorgt zelfs voor een sneller herstel na ziekte. Ook de waarde van onroerend goed stijgt. Kortom: groen heeft ook een belangrijke economische waarde.

De gemeente Putten wil de komende jaren (nog) meer inzetten op een groene leefomgeving. Niet alleen binnen de eigen ruimtelijke projecten, maar ook door het stimuleren van bewoners, bedrijven en scholen om mee te doen. Omdat circa 40% van de bebouwde omgeving bestaat uit particulier terrein, draagt het vergroenen van tuinen, schoolpleinen en bedrijventerreinen in hoge mate bij aan de leefbaarheid in een straat, buurt en wijk.

Operatie Steenbreek is een landelijke campagne, waarin het vergroenen van voor- en achtertuinen wordt gestimuleerd. Het doel is vooral om de “mind-set” te veranderen en (kleine) acties te ondersteunen. Elke steen of tegel die wordt vervangen door groen draagt bij aan de doelen. In dit projectplan wordt beschreven op welke wijze Operatie Steenbreek in de jaren 2021-2022 bij kan dragen aan een klimaatbestendige en gezonde leefomgeving in de gemeente Putten.

2. Context

In de Begroting 2021-2024 is voor het onderwerp Klimaatadaptatie rekening gehouden met een bedrag van € 700.000,-. Hiervan is voor Operatie Steenbreek het volgende beschikbaar:

Nr.	Onderwerp	Bedrag voor de jaren 2021-2024
1	Groene schoolpleinen	€ 200.000,-
2	Ontstenen en vergroenen particuliere tuinen en terreinen (incl. subsidies voor groene daken, regentonnen, e.d.)	€ 155.000,-
3	Afkoppelbijdrage voor particulieren (oppervlakte <75 m ²)	€ 90.000,-
4	Adoptieplan Bomen	€ 50.000,-
	TOTAAL	€ 495.000,-

3. Doelstellingen

De doelstellingen van Operatie Steenbreek zijn als volgt te omschrijven:

- De gemeente Putten is in 2050 waterrobuust en klimaatbestendig (= strategisch doel)
- De gemeente Putten stimuleert bewoners, bedrijven en scholen om hun voor- / achtertuin, terrein en plein te vergroenen om daarmee groenere straten, buurten en wijken te realiseren met minder hittestress, wateroverlast en droogte en meer biodiversiteit en een betere luchtkwaliteit. Het gaat om verandering van de “mind-set” en het realiseren van projecten (= tactisch doel)

Operatie Steenbreek is voor de gemeente Putten tevens een mooi project om ervaring en kennis op te doen bij het ondersteunen van particuliere initiatieven. Niet door los te laten, maar door gericht te informeren en te faciliteren en samen nieuwe vormen van samenwerking te ontdekken. Hoeveel m² verharding na twee jaar is omgevormd tot groen, is op voorhand lastig te voorspellen. Desondanks stellen we onszelf de volgende (operationele) doelen:

- Jaarlijks 2 grootschalige acties “tegel eruit, plantje/boompje erin” organiseren.
- Afkoppelen van minimaal 10.000 m² particulier verhard oppervlak.
- Jaarlijks minimaal 3 bewonersinitiatieven realiseren in een straat, buurt of wijk.
- Jaarlijks minimaal 3 bedrijfspercelen vergroenen.
- Actief werken aan een netwerk van groenbedrijven en ambassadeurs (bewoners en bedrijven) die de filosofie achter Steenbreek uitdragen.
- Voorbeeldprojecten tonen via de gemeentelijke website en via Loket Veluwe Duurzaam. *Het vieren van successen en het tonen van enthousiasme bij deelnemers leidt tot de gewenste olievlekwerking.*

4. Scope / randvoorwaarden / beleidsvelden

De scope of reikwijdte van het project Operatie Steenbreek bestaat uit het volgende:

- Vergroenen van particuliere tuinen en terreinen en schoolpleinen.
- Voor- en achtertuinen van bewoners binnen de bebouwde kom van de gemeente Putten.
- Voor- en achtertuinen van de Woningstichting Putten.
- Bedrijfspercelen binnen de bebouwde kom van de gemeente Putten.
- Verharde buitenruimte van gemeente en andere organisaties (zoals kerken e.d.) binnen de bebouwde kom van de gemeente Putten waar een afname van m² verharding mogelijk is.
- Geveltuintjes in de openbare ruimte binnen de bebouwde kom (bijv. in het centrum).
- Voorkomen van het verstenen van tuinen binnen nieuwbouwprojecten (bijv. in Rimpeler) en tuinen met onderhoudsachterstand die op de nominatie staan om te worden versteend (voorkómen van verstening is ook een mogelijke opbrengst van het project).

De mogelijke bijdrage van de gemeente Putten aan particuliere initiatieven en aan scholen is omschreven in een tweetal subsidieverordeningen:

- Subsidieverordening Klimaatadaptieve maatregelen (t.b.v. groene tuinen en terreinen)
- Subsidieverordening Groene Schoolpleinen

Enkele randvoorwaarden van het project Operatie Steenbreek:

- Looptijd 2 jaar: 2021-2022
- Focus op de bebouwde kom van de gemeente Putten, met bijzondere aandacht voor
 - straten, buurten en wijken met wateroverlast
 - straten, buurten en wijken met hittestress
 - straten, buurten en wijken met bovengemiddeld veel versteende tuinen
 - straten, buurten en wijken met een lage Sociaaleconomische Status (SES)-score (de ervaring leert dat hier (nog) meer verharding in de tuinen is te vinden)

Bij het vergroenen van particuliere tuinen en terreinen zijn de volgende beleidsvelden (al dan niet zijdelings) betrokken:

- Water en Klimaatadaptatie
Uitkomsten van de verdiepende stresstest naar de gevolgen van klimaatverandering op de mate van wateroverlast en hittestress bepalen mede de focus op bepaalde gebieden.
- Bomen / Openbaar Groen
Het Adoptieplan Bomen valt binnen de scope van dit project. Stimuleren biodiversiteit door soortenkeuze (groen) en insectenhôtels.
- Duurzaamheid
Waar mogelijk worden koppelkansen benut, bijvoorbeeld bij combinatie van zonnepanelen en groen/blauwe daken. Bij (mogelijke) bodemvervuiling géén infiltratie.
- Gezondheid / Leefbaarheid (sociaal domein)
In 2021 wordt samen met het sociaal domein een Gemeentelijk Hitteplan opgesteld. Het onderwerp groene tuinen en het voorkomen van hittestress biedt volop mogelijkheden om kansen te benutten ten aanzien van doelstellingen m.b.t. gezondheid en leefbaarheid.
- Communicatie / Participatie
Via de reguliere communicatiemiddelen van de gemeente Putten: website, sociale media, nieuwsbrief, pagina in De Puttenaer. Daarnaast ook via website Loket Veluwe Duurzaam.

5. Projectorganisatie

In onderstaande tabel zijn de deelnemers aan het project Operatie Steenbreek weergegeven:

Rol	Naam	Taken
Wethouder	Roelof Koekkoek	Bestuurlijk verantwoordelijk
Opdrachtgever	Hein Vinke, afdelingsmanager Ruimte	Ambtelijk hoofdverantwoordelijk (vaststellen projectplan, draagvlak binnen MT, project voorzien van mensen en middelen, evt. wijziging in scope, toetsen en vaststellen van faseresultaten, rapportages en eindresultaat)
Projectleider/-coördinator	Jan Jaap van den Hoek, beleidsmdw. Ruimte	Algehele coördinatie, opbouwen netwerk (groene bedrijven, scholen, bewoners), communicatie intern (afstemming) en extern

Rol	Naam	Taken
Projectgroep-leden (samenstelling is gelijk aan Werkgroep Duurzaamheid en Klimaatadaptatie)	1. Jan aan 't Goor (IBOR) 2. Maarten van der Sluijs (groen) 3. Gerike van Donkersgoed (duurzaamheid) 4. Marijn Hofmeijer (gezondheid) 5. Maaïke van Nijnanten (onderwijs)	1. inhoud water/riool (afkoppelen) 2. inhoud groen, uitvoering groen 3. afstemming m.b.t. duurzaamheid 4. afstemming m.b.t. gezondheid 5. afstemming m.b.t. onderwijs
Ondersteunend	Afdeling communicatie	Afstemming m.b.t. interne/externe communicatie
Externe partijen	Bewoners gemeente Putten Bedrijven gemeente Putten Scholen gemeente Putten Woningstichting Putten Waterschap Vallei en Veluwe (cofinanciering, inhoudelijke kennis) Provincie Gelderland (cofinanciering) Loket Veluwe Duurzaam (communicatie, intake subsidie bewoners/bedrijven) Groenbedrijven gemeente Putten: tuincentra, hoveniers, groenedaken.net, etc. IVN / KNNV / Stichting Natuur- en Milieubescherming Putten (SNMP) Stichting Steenbreek – mevrouw Eveline Beukema (totaal: 5 uur per jaar)	

6. Aanpak / fasering / planning

In onze aanpak staat het volgende centraal:

- Doen, leren en bijsturen.
- Op verzoek van bewoners, bedrijven, en scholen biedt de gemeente ondersteuning.
- Gebiedsgericht maatwerk.
- In samenwerking de strategie bepalen: wie, wat, waar, hoe en wanneer.

Hierbij worden drie sporen gevolgd (zie bijlage voor uitwerking van aanpak en resultaten):

Spoor 1 Particuliere projecten (bewoners / bedrijven / scholen)	Spoor 2 Gemeentelijke projecten (infrastructuur + groen/bomen)	Spoor 3 Opbouwen netwerken (groenbedrijven / ambassadeurs)
Op basis van onze communicatie reageren op interesse vanuit de diverse doelgroepen.	Gericht communiceren richting de doelgroepen bij infrastructurele projecten in de straat, buurt, wijk. Idem voor project Adoptie Bomen.	Opbouwen van een netwerk van enthousiaste deelnemers aan het project Steenbreek.

Fasering:

- FASE 0 = schrijven van projectplan (overleg projectgroep), bestuurlijke besluitvorming
- FASE 1 = communicatie, start eerste (pilot)projecten in de straat, buurt, wijk
- FASE 2 = uitvoering
- FASE 3 = tussentijdse evaluatie (half jaar), rapportage aan opdrachtgever/wethouder

Planning:

- START = maart 2021
- EVALUATIE = augustus 2021 / februari 2022 / augustus 2022 (= 1^e eindevaluatie)
- AFSLUITING = februari 2023, mogelijk start vervolgproject 2023-2024

jaar	2020		2021											
maand	nov	dec	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
FASE 0														
FASE 1														
FASE 2														
FASE 3														

jaar	2022												2023	
maand	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec	jan	feb
FASE 0														
FASE 1														
FASE 2														
FASE 3														

7. Raming kosten / baten / capaciteit

In de Begroting 2021-2024 is rekening gehouden met een totaalbedrag van € 700.000,- voor het uitvoeren van projecten in het kader van Klimaatadaptatie. Dit bedrag is gedekt vanuit:

- Egalisatievoorziening Riolering: € 500.000,-
- Stelpost Duurzaamheid: € 200.000,-

In dit projectplan staat een viertal activiteiten beschreven, zoals in paragraaf 2 (context) al is aangegeven, voor een totaalbedrag van € 495.000,-. Bij de besteding van de middelen moet rekening gehouden worden met het uitgangspunt dat er vanuit de egalisatievoorziening alleen activiteiten kunnen worden gedekt die water-gerelateerd zijn.

Voor het project Operatie Steenbreek 2021-2022 gaan we uit van de volgende urenraming¹:

	Aantal geraamde uren				subtotaal
	Fase 0	Fase 1	Fase 2	Fase 3	
Projectcoördinator	40	80	420	24	564
Communicatie	2	6	42	4	54
Uitvoering groen	10	80	420	10	520
Uitvoering water	2	6	42	4	54
Uitvoering duurzaamheid	2	6	42	4	54
Uitvoering gezondheid	2	6	42	4	54
Uitvoering onderwijs	2	6	42	4	54
subtotaal	60	190	1050	54	
TOTAAL					1354

Mogelijkheden voor cofinanciering:

- Subsidie waterschap en provincie Gelderland
- Bijdrage vanuit Stichting Jantje Beton (groene speelplaatsen, natuurlijk spelen)

¹ Inschatting op basis van ervaringen in andere gemeenten

8. Communicatie / participatie

Ook binnen de communicatie- en participatiestrategie wordt gewerkt volgens de 3 sporen:

Spoor 1

Het project start, na het raadsbesluit hierover in de vergadering van 4 februari 2021, met een brede communicatie over de start van het project in maart 2021. Bewoners, bedrijven en ook scholen worden opgeroepen om interesse te tonen in het vergroenen van hun tuin/terrein/plein en aanspraak te maken op de beschikbaar gestelde subsidie (via twee separate regelingen). Bijzondere aandacht wordt hierbij besteed aan het betrekken van Woningstichting Putten en maatschappelijke organisaties (kerken, zorginstellingen, etc.). Op basis van de eerste reacties wordt begonnen met een aantal pilotprojecten. Daarnaast is er in maart 2021 het eerste tuin-evenement onder het motto “tegel eruit, plantje/boompje erin”.

Spoor 2

Binnen het gemeentehuis zal worden begonnen met het informeren en betrekken van collega's. Dit zal voor een deel gelijk oplopen met het organiseren van het klimaatatelier, waarin aan hen de resultaten worden gepresenteerd van de verdiepende stresstest (= onderzoek naar de gevolgen van de klimaatverandering op wateroverlast en hittestress). Ook het opstellen van het Gemeentelijk Hitteplan zal in de eerste helft van 2021 vorm en inhoud krijgen. Het project JOGG (= Jongeren Op Gezond Gewicht) kan ook worden betrokken. Daarnaast is er binnen het project Implementatie Omgevingswet een pilot Vitaal (klimaatbestendig) Groen. Het Adoptieplan Bomen zal onderdeel uitmaken van spoor 1: het aanbieden van bomen is onderdeel van beide subsidieregelingen.

Spoor 3

De contacten die (naar verwachting) in spoor 1 (en 2) worden opgedaan, zijn de eerste stappen in de richting van een groen netwerk van enthousiaste groenbedrijven en deelnemende bewoners, bedrijven en scholen aan Operatie Steenbreek. Deze ambassadeurs kunnen worden ingezet om het netwerk verder te verbreden. Hiervoor worden successen (digitaal) gedeeld via de beschikbare communicatiekanalen en – als het qua coronabeleid weer kan – ook door het organiseren van bijvoorbeeld een open tuinen route. In aanloop naar het tweede tuinevenement (naar jaar 2021) lijkt het zinvol om een (online) bijeenkomst te organiseren voor de groenbedrijven.

Kernboodschap in alle communicatie:

“Wij helpen u om uw tuin en buurt groener te maken! Meer groen zorgt voor een gezellige buurt, met meer planten en dieren, minder wateroverlast, minder hitte en minder fijnstof.”

In het communiceren van de succesvolle voorbeelden, kunnen de verschillende voordelen van een groene tuin worden benadrukt. De motivatie zal echter niet bij iedereen aanwezig zijn. De enthousiaste “groene, klimaatbewuste” burger zal zich wel melden, bij de minder gemotiveerde doelgroepen zal er qua communicatie méér nadruk moeten worden gelegd op aspecten als:

- Geen kosten (gratis plantjes) en gratis voorbeeldtuinen (evt. gratis tuinadvies)
- Sociale aspecten (gezelliger buurt, goed voorbeeld doet goed volgen)
- Méér uitleg over de voordelen ten aanzien van wateroverlast en hittestress

Communicatiemiddelen:

- Gemeentelijke website (link naar andere websites)
- Website Loket Veluwe Duurzaam (LVD)
- Website Operatie Steenbreek (link naar LVD)
- Sociale media, gemeentelijke nieuwsbrief, gemeentepagina De Puttenaer
- Gebruik maken van de kanalen via de ambassadeurs: groenbedrijven, bewoners en bedrijven en eventuele groene vrijwilligers (websites, facebook, nieuwsbrieven, etc.)

9. Risico's en beheersmaatregelen

Geen project zonder risico's. Zeker bij een project waarin het succes voor een groot deel wordt bepaald door de bereidwilligheid van anderen om actief mee te doen. Een aantal risico's moet je noodgedwongen accepteren (vertrouwen en loslaten), maar er zijn ook risico's die je wellicht kunt beperken.

Risico's	Mogelijke beheersmaatregelen
Geen zekerheid dat deelname aan project leidt tot een duurzame vergroening van tuinen/terreinen.	In de subsidieregelingen is als voorwaarde aangegeven dat een voorziening "in stand gehouden en onderhouden" moet worden en dat "controle" moet worden toegestaan.
Te veel aanvragen, projecten.	Het projectteam bepaalt in overleg de prioriteiten. Indien nodig wordt er aan "verwachtingenmanagement" gedaan bij projecten met lage prioriteit.
Te weinig aanvragen, projecten.	Het projectteam zoekt met de collega's van communicatie naar aanvullende communicatiemogelijkheden. Met inzet van groene partners/ambassadeurs kunnen potentieel geïnteresseerden persoonlijk worden benaderd. Daarnaast kan er intern worden gezocht naar koppelkansen ten aanzien van beleidsvelden, o.a. binnen het sociaal domein (bijv. werkzoekenden betrekken bij groenprojecten in de wijk zodat ze weer dagritme opdoen en actief meedoen)
Onvoldoende communicatie.	Borging door afspraken met collega's van communicatie en Loket Veluwe Duurzaam over inplannen van acties en het actueel houden van websites. Rol voor projectcoördinator.
Overschrijding van beschikbare middelen.	Strakke projectevaluatie en instellen subsidieplafonds.
Overschrijding van beschikbare uren.	Strakke projectevaluatie (elke 6 maanden) en prioriteren.
Geen medewerking door eigenaar huurwoning.	Dit is niet afdwingbaar.
Verstening komt veel voor in buurten/wijken met een lage SES-score (= sociaal economische status). Bewoners hebben vaak weinig interesse in natuur en klimaat en bovendien weinig geld om deelname mogelijk te maken. Hoe deze groep te bereiken?	Subsidieregeling voor bewoners kan de drempel verlagen. Landelijk zijn er nog weinig succesvolle projecten bekend voor deze doelgroep. Kennis en ervaring opdoen en lokaal maatwerk bieden, kan wellicht ook zorgen voor succes bij deze doelgroep. Ook hier zoeken naar overlap in beleidsdoelen ten aanzien van sport, gezondheid, participatie en armoedebeleid (wellicht zelfs subsidie voorschieten?).

10. Projectmanagement en -evaluatie

Het project Operatie Steenbreek zal in de praktijk bestaan uit diverse (kleine en grotere) deelprojecten. Binnen de projectgroep zal worden overlegd wie deze projecten aanstuurt en hoe de anderen op de hoogte blijven. De projectcoördinator zal de verschillende projectleiders hierbij ondersteunen en zorgen voor een goede projectadministratie. Evaluatie vindt elk half jaar plaats binnen de projectgroep. Het verslag hiervan zal worden aangeboden en nader toegelicht aan de opdrachtgever en de wethouder. Dit vormt de basis voor de koers voor het volgend half jaar.

Eindevaluatie zal plaatsvinden in augustus/september 2022. Hierbij worden de volgende vragen beantwoord:

- Hoeveel m² verharding is er omgevormd in groen?
- Hoeveel m² is er afgekoppeld?
- Hoeveel bewoners, bedrijven en scholen hebben deelgenomen?
- Wat vinden de deelnemers van het project in het algemeen en van hun project in het bijzonder?

De eindevaluatie zal worden aangeboden aan het college van burgemeester en wethouders met een advies over een mogelijk vervolg vanaf 2023.

Bijlage 1 – Aanpak en resultaten SPOOR 1

Bewoners

Voor de meeste bewoners zijn de thema's klimaatadaptatie en/of biodiversiteit relatief nieuw. Om bewoners maar ook bedrijven zo ver te krijgen dat ze gaan handelen, is het van belang om het nut en de noodzaak uit te leggen. In straten, buurten en wijken zijn enthousiaste bewoners zelf veelal de beste ambassadeurs: zij vertellen het groene verhaal. Met het organiseren van een straatactie kunnen burens samen actief worden om hun straat te vergroenen. Bewoners zijn het beste te bereiken tijdens natuurlijke verandermomenten om iets aan de tuin te doen: zoals riool of reconstructiewerkzaamheden in de wijk, verhuizing, verbouwing, geboorte kinderen / uit huis gaande kinderen of bij nieuwbouw (i.s.m. gemeente / projectontwikkelaar).

Te bereiken resultaten:

- Uitbouwen van de wijkgerichte aandacht en indien nodig op gang helpen van bewonersgroepen. Mensen die echt geen groene tuin willen, krijg je nauwelijks om: sluit aan waar een positieve beweging wordt ingeschat!
- Initiatieven komen van verschillende kanten (olievlekwerking).
- Benutten van landelijke acties van Stichting Steenbreek.
- Aandacht voor nieuwbouwprojecten (incl. Woningstichting Putten).

Bedrijven

Op bedrijventerreinen is de aandacht voor bedrijfsvoering groot en voor vergroening klein. Concrete verbeteringen zijn daarom vaak nog moeilijk te realiseren. Neemt niet weg dat ook voor deze doelgroep bewustwording (van de vele voordelen van groen) ook hier stap voor stap in gang gezet kan worden: verbeteren vestigingsklimaat, stimuleren economie, waarde vastgoed, MVO, medewerkerstevredenheid, energietransitie, etc.

Te bereiken resultaten:

- Ondernemers stimuleren tot vergroening: verticaal groen en het plaatsen van bloembakken.
- Bij herinrichting aandacht voor eigen verantwoordelijkheid van ondernemers, activeren om zelf ook te vergroenen.
- Informeren door de dialoog op gang te brengen voor klimaatbestendige bedrijfsterreinen. *(mogelijke koppeling met provinciaal project "toekomstbestendige bedrijventerreinen?)*

Scholen

De kinderen van nu zijn de volgende generatie volwassenen! Kennis over en ervaring met groen kan ook het toekomstige gedrag beïnvloeden. Kinderen van ouders met een groene tuin, willen dit vaak zelf ook hebben wanneer ze volwassen zijn. Kinderen op scholen met groene pleinen zijn gelukkiger en er wordt bewezen minder gepest. Tot slot, worden ook de ouders van kinderen bereikt en daarmee worden ze indirect ook beïnvloed om zelf (thuis) te vergroenen.

Te bereiken resultaten:

- Stimuleren van groene schoolpleinen.
- Informeren via klimaatlessen op basisscholen, lessen over gezonde school (o.a. met GGD).
- Activeren via Boomfeestdag.
- Activeren via Buitenspeeldag in samenwerking met IVN en SNMP.

Woningstichting

Een groot deel van het tuinoppervlak is in handen van Woningstichting Putten (WSP). Bij de realisatie van de eerste woningen in de wijk Rimpeler is al een keer aandacht gevraagd voor het vergroenen van de tuinen. Wellicht kan de WSP hier zelf en in samenwerking met ons een vervolg aan geven. Mogelijk dat ze huurders kan stimuleren om te vergroenen, bijvoorbeeld door het groene verhaal mede uit te dragen richting (nieuwe) bewoners. Ook het uitdelen van complimentenkaartjes geeft positieve waardering. En ook hier geldt: voorbeelden laten zien van wat mogelijk is en wat werkt!

Te bereiken resultaten:

- Woningstichting Putten (WSP) doet ervaring op met de acties van Operatie Steenbreek.
- Via de communicatiemiddelen van WSP aandacht voor vergroening.
- Sociale cohesie.

Zorg- en overige instellingen

De aanwezigheid van groen is goed voor onze gezondheid. Dat geldt zeker voor de kwetsbare bewoners (ouderen en zieken). Een groene omgeving zorgt voor een betere mentale en fysieke gezondheid en een sneller herstel. Ook bij langdurige hitte (hittestress) zorgt groen voor een koele(re) omgeving. Daarnaast kunnen deze tuinen ook dienst doen als voorbeeldprojecten. Hetzelfde geldt voor het vergroenen van buitenterreinen van andere instellingen, zoals kerken.

Te bereiken resultaat:

- Kansen benutten voor meer groen rondom zorg- en andere instellingen, zoals kerken.
- Gemeentelijk Hitteplan met specifiek aandacht voor de kwetsbare doelgroepen.
- Samenwerking met IVN in het kader van het programma Groen, Grijs en Gelukkig.

Bijlage 2 – Aanpak en resultaten SPOOR 2

Ambtenaren / MT / college / gemeenteraad

In het Collegeprogramma 2018-2022 is binnen het thema duurzaamheid ook klimaatadaptatie opgenomen. Het grootschalig afkoppelen van openbaar verhard oppervlak (circa 25 hectare sinds 2015) krijgt de komende jaren een vervolg binnen de diverse (infrastructurele) projecten. Het doel is om in 2050 klimaatbestendig en waterrobuust te zijn. Ook het (verder) vergroenen van de openbare ruimte past daarin. Binnen het project Implementatie Omgevingswet is één van de pilotprojecten “Vitaal (toekomstbestendig/klimaatadaptief) Groen”. Op termijn worden ook onderwerpen als “Ecologische Bermen” en “Tiny Forests” verder uitgewerkt.

Met ontharden en vergroenen worden verschillende gemeentelijke doelen bereikt. Het wordt gezien als essentieel onderdeel van de klimaatopgave (minder CO₂, waterberging, hittestress en versterking natuur en biodiversiteit).

In het voorjaar van 2021 wordt binnen het gemeentehuis een klimaatdialoog gevoerd op basis van de resultaten van de Verdiepende Stresstest (= onderzoek naar de gevolgen van klimaatverandering ten aanzien van wateroverlast en hittestress). Alle ambtelijke collega's die kunnen bijdragen aan de klimaatdoelen worden hiervoor benaderd:

- Afdeling Ruimte
 - beheer en onderhoud: groen, water/riolering, wegen, wijkgerichte buitendienst
 - beleid en advies: duurzaamheid, volkshuisvesting, ruimtelijke ordening, economie
- Afdeling Staf
 - projectleiders
 - grondzaken
- Afdeling Samenleving
 - volksgezondheid
 - onderwijs

Uiteraard worden ook de verantwoordelijke wethouders uitgenodigd.

Bij de klimaatdialoog worden ook onze partners betrokken:

- Waterschap Vallei en Veluwe
- GGD Noord- en Oost Gelderland
- Omgevingsdienst Noord-Veluwe (ODNV)
- Woningstichting Putten

In de klimaatdialoog wordt aan de hand van knelpuntkaarten (risicoplekken ten aanzien van wateroverlast en hittestress, gerelateerd aan kwetsbare groepen en vitale functies) gesproken over welke overlast “te dulden” is en welke overlast vraagt om oplossingen. Op die manier wordt duidelijk wat de opgave wordt voor de komende jaren en welke partijen kunnen bijdragen aan de oplossing. De klimaatdialoog resulteert in een bestuurlijk voorstel met een advies ten aanzien van aanpassing van het Uitvoeringsprogramma Klimaatadaptatie. Het is uiteindelijk een politieke afweging welke overlast wordt geaccepteerd en welke maatregelen worden genomen.

Vervolgens wordt het klimaatgesprek gevoerd met bewoners, bedrijven en andere instanties.

Te bereiken resultaten:

- Ontharden en vergroenen wordt gezien als een gemeentelijke opgave, waar iedereen zoveel mogelijk vanuit de eigen discipline aan mee werkt.
- Ontharden en vergroenen wordt verankerd in de beleidsplannen / projectplannen / herinrichtingsplannen.
- Attentie bij medewerkers om (koppel)kansen te benutten en bewoners te betrekken waar dat mogelijk is.
- Operatie Steenbreek wordt niet alleen gezien als verantwoordelijkheid van bewoners.
- Gemeente ziet de ontharding van tuinen van particulieren als belangrijk beleidsitem (inclusief groene daken).

Bijlage 3 – Aanpak en resultaten SPOOR 3

Hoveniers en groenaanemers

Deze groep is vaak het eerste aanspreekpunt voor iemand die met de tuin aan de slag gaat. Zij ontmoeten veel mensen en geven voorlichting, advies en voeren opdrachten uit. Deze groep groene professionals is zéér waardevol als ambassadeur voor campagne Operatie Steenbreek. We kunnen elkaar dan ook versterken en ondersteunen. Om vergroening te stimuleren bij bewoners, kan worden samengewerkt tijdens de acties die worden georganiseerd. Tips en kortingsacties zorgen voor een extra stimulans bij bewoners.

Te bereiken resultaten:

- Overzicht van ambassadeurs.
- Hoveniers informeren zodat ze sterker staan in hun keuze om groene tuinen te adviseren.
- Hoveniers activeren om in hun advies altijd waterdoorlatende verharding te gebruiken en te komen tot een onderhoudsvriendelijke groene tuininrichting.
- Hoveniers stimuleren bewoners om meer tegels te verwijderen.
- Parkeerplaats (eigen terrein) als etalage met waterdoorlatende bestrating en groen.

Groen- en natuurorganisaties

Deze organisaties organiseren met regelmaat activiteiten en cursussen voor jong en oud rondom (stads)natuur. Het betrekken van organisaties als IVN, KNNV en het lokale SNMP bij de campagne Operatie Steenbreek is dan ook zéér waardevol.

Te bereiken resultaten:

- Kansen benutten om praktische tuin- en natuurkennis te verbinden.
- IVN, KNNV en SNMP ondersteunen bij hun bijdrage aan Operatie Steenbreek.

Bijlage 4 – Ideeën t.b.v. Operatie Steenbreek

Algemeen

- Kick-off: gemeenteterrein ontsteden en/of klimaatadaptieve tuin rondom gemeentehuis
- Denktank bijeenkomst met externe partners
- Steenbreek ambassadeurs in de diverse wijken, bijv. lokale ondernemers / invloedrijke buurtbewoners (niet per sé groen) die helpen met bekendheid rond het onderwerp & uitbreiding van het netwerk
- Storytelling: goede voorbeelden inspiratie laten zijn, bijv. met filmpjes, foto's, verhalen (via eigen mediakanalen en via website Loket Veluwe Duurzaam)
- Duidelijk overzicht contactpersonen bij gemeente / loketfunctie: voor vragen e.d. (ook contactpersoon – de wijkcoach – per wijk in kader van wijkgericht werken)
- Folder / infopakket voor nieuwe bewoners (en modernere varianten)

Prijsvragen

- Meest Vergroen(en)de Straat /Buurt
- Steenbreek Quiz (bijv. op website) met regenton als prijs
- Prijsvraag Supersteenbreker (foto voor en na vergroening)
- Fotowedstrijd 'Alle tuinen groen' (inspirerende groene tuin)
- TV tuin programma uitnodigen
(ER LIGT AL EEN VERZOEK VAN GROEN GELUK m.b.t. BOMENADOPTIE)
- Ontwerpwedstrijd van onderhoudsvriendelijke (moes)tuinen t.b.v. bewoners

Acties / initiatieven / workshops / evenementen

- Tegel eruit, plantje/boompje erin – samenwerking met tuincentra, tuinbranche, kweker
- Festival van het Groene Geluk (of actie/kraam op Weekmarkt Putten):
 - van een groene tuin worden mensen gelukkiger en gezonder: doe mee!
 - schetsontwerp voor €10
 - zaden en planten ruilmarkt
 - verplaatsbare hittestress opstelling (op een aanhanger):
voel het verschil tussen bestrating en groen (evt. via regio: Loket Veluwe Duurzaam)
- Straat vergroenen samen met de burens: trommel drie burens op die samen met jou de straat mooier en groener willen maken. De gemeente zorgt voor de planten en wij halen de tegels op (naar voorbeeld van Duurzaam Den Haag)
- Buurtton: samen regentonnen goedkoper inkopen (i.c.m. subsidieregeling gemeente)
- Tuincentra / bouwmarkten: korting aanbieden voor klimaatbestendige oplossingen (groen / regenton / hydroblock)
- Ontwerp van onderhoudsvriendelijke (moes)tuinen door hoveniers
- Zaden/planten (ruil) markt
- Voortuinexcursies organiseren m.b.v. tuinambassadeur / tuincoach/ stadsecoloog
- Klimaatexpeditie: bezoek langs verschillende inspirerende initiatieven / voorbeelden
- Buurt(moes)tuinen stimuleren vanuit werkgroep
(kansen onderzoeken in openbare ruimte: waar kunnen we bomen/groen realiseren?)

Continu

- Vaste inleverpunten inrichten om het hele jaar tegels in te leveren en tegen plantjes te kunnen ruilen
- Hergebruik tegels t.b.v. beplantingsbakken / 'tribunes' e.d. op schoolpleinen
- Hergebruik gekapte bomen t.b.v. natuurlijk spelen op schoolpleinen
- Geveltuintjes, groene gevels & groene daken in pakketten aanbieden
- Boomspiegeltuintjes: adopteren, met lokale tuinambassadeur / wijkhovenier
- Brief aan nieuwe bewoners over belang groene tuin (zoals Den Haag) bij/na doorgeven van verhuizing + kortingsbonnen lokale tuinentra/bouwmarkten voor planten e.d.
- Complimentkaartje voor mensen met een mooie groene tuin (zoals Den Haag)
- Facebookpagina inrichten als community, om snel nieuwtjes & acties te plaatsen en te (laten) delen / vloggen-bloggen door groene enthousiastelingen?
- Groencafé organiseren t.b.v. intervisie voor groene initiatieven

Samenwerken

- met het waterschap voor ontkoppelworkshops / acties op scholen / communicatie
- met tuinentra / lokale hoveniers voor aanleg voorbeeldtuinen, met daarnaast ver- steende tuin om verschil te laten zien
- met lokale bibliotheek voor inhoudelijke lezingen klimaatadaptatie
- met kenniscentrum t.b.v. Natuur- en Milieueducatie
- met studenten voor onderzoek & acties
- met basis/middelbare scholen voor steenbreek lessen / schoolplein-acties
- Inzet KNNV: ondersteuning door tuinambassadeurs
(<https://www.knnv.nl/operatie-steenbreek>)
- Inzet IVN: cursus tuinreservaten
- Inzet SNMP
- Contact Woningstichting Putten
 - wensen t.a.v. groen/tuinieren aangeven bij toewijzing
 - groen als standaard in verbouw- en nieuwbouwplannen
 - pakketten / workshops aanbieden aan bewoners
- Integrale samenwerking met sociaal domein (via projectgroep, afdeling samenleving)
Aanpak Gezonde School:
<https://www.gezondeschool.nl/primair-onderwijs/wat-is-gezonde-school>
Aanpak Bewonersinitiatieven / Participatie
<https://www.gelderland.nl/Subsidies/ondersteuning-van-bewonersinitiatieven>
Invloed fysieke omgeving op fysieke en mentale gezondheid
<https://iph.nl/de-wijk-gezonder-maken-met-het-spinnenweb>

Bijlage 5 – Samenwerkingspartners

Naam	Mogelijke rol
Stichting Steenbreek	Kennisbron
Ambtenaren gemeente Putten	Koppelkansen benutten / ambassadeur
Woningstichting Putten	Deelnemer / ambassadeur
Waterschap Vallei en Veluwe	Cofinanciering / kennisbron
Provincie Gelderland	Cofinanciering / kennisbron
Groene professionals in Putten (tuincentra, hoveniers, ontwerpers, leveranciers)	Deelnemer / ambassadeur
Bewoners in Putten	Deelnemer / ambassadeur
Bedrijven in Putten	Deelnemer / ambassadeur
Bewonersgroepen / Buurtverenigingen	Deelnemer / ambassadeur
Scholen / kinderen	Deelnemer / ambassadeur
Ouderen (oproep via Lokale Omroep?)	Deelnemer / ambassadeur
IVN / KNNV / SNMP	Deelnemer / ambassadeur
...	...
...	...
...	...